

מה שאלוהים אמר (חלק שלישי)

יש החושבים שתנ"ך איננו מסוגל לדבר אל דור המאה העשרים דברים לענין, משום שהתנאים והנסיבות שלנו שונים כליכך מאלו של דור תורתנו. אני אינני נמנה על אלו, ועליכך, מוקדשת סדרת מאמרים זו לנושא "עשרת הדברות". אמנם נכון הדבר כי הנסיבות הנוכחיות אינן ניתנות להשוואה עם אלו של אותם ימים, אבל האדם, בתורת שכזה, לא השתנה. משום-כך צרכי ובעיותי היסודיות היום הן אותם הצרכים ואותן הבעיות אשר הטרידו את האנושות מימי ימימה. בהמשך הדברים יסתבר כי אינני דבק דווקא בפירושים המסורתיים המקובלים עלינו מזה דורות, וכיצד ייתכן אחרת? — הרי אני וחברי הננו יהודים הפכירים במשיחיותו של ישוע ממצרת, ואנו כופרים בסמכותה של המסורת במישור הרוחני, וזאת עם כל ההערכה הכנה שיש לנו למפעלותיהם של חז"ל ולתרומתם התרבותית, האומית והמוסרית, לחיינו כעם. עליכך פנים, אני תקווה כי המאמרים יעודדו ענין מחודש בספר-הספרים הנחדר הזה, ואולי בכך יבוא מי להכיר גם בהודו של האלוהים עליו מכריז הספר, ובתפארת-המעשה שהוא עשה בעדנו במשיח.

"אנכי ה' אלוהיך, אשר הוצאתיך מארץ מצרים, מבית עבדים." (שמות כ', 2). זה מאד מענין. "עשרת הדברות", כפי שהם נקראים, מובאים לפנינו בספר שמות במתכונת שהיתה ידועה ומקובלת מאוד באותם ימים באזור הקשת הפוריה. כאשר כבש מלך איוז ממלכה או עיר וזכת עימה ברית, נהוג היה לכתוב את פרטי הברית בסדר מסוים וקבוע: קודם-כל הוזכר המלך הכובש, שמו, תארו ופעליו — כשזה איננו שוכח, כמובן, לציון את נצחוננו על אותה עיר, ואת רוב-טובו אל המנוצחים. לאחר זאת היו מזכירים את האיטור לכרות ברית עוינת עם כל מלך אחר, ממשיכים בתאור פרטי החובות של המנוצחים כלפי המנצח, ומסיימים בהשבעת האלים וב- הזמנתם להיות עדים לברית שנכרתה. והמענין הוא בזה כי זהו מבנהו של החלק הראשון של שמות פרק כ'.

ואין הדבר משום מקרה סתמי. ממש כפי שנצחוננו של אותו מלך היחה היסוד והסיבה לאותה מערכת-יחסים אשר תוארה בברית, כן גם עובדת-היות האלוהים אלוה, נשגב ונעלה ונפלא מכולנו, היא המשמשת יסוד לאותה ברית שאנו רגילים לקרוא לה "עשרת הדברות", ובעיקר רוב-טובו של ה' לגבי עמנו כאשר הוציא אותנו ממצרים ועשה אותנו לעם. רק אלוהים יכול היה לתבוע מעימנו ברית שכזו, ורק הוא יכול היה למלא אותה בסאר מוסרי אשר כזה. עשרת הדברות לא נבעו מתוך כשרונו המוסרי הנעלה של משה, ברית זו נושאת בתוך-עצמה את חותם הנצח והעל-אנושי. היא נוגדת — ותמיד יהיה נוגדת — לגטייתו הטבעית של האדם לחוסר מוסר.

רק אלוהים, אשר השפיע על עמנו מכל-טובו, ואשר הוציא אותו ביד חזקה ובנורע נטויה וברוב אהבה מארץ מצרים הוא ראוי לכך שנהיה מסוגלים אפילו לרצות (אף שגם זה קשה) להגשים את תנאי הברית הזאת — גם אם לא יעלה הדבר בידנו (וזה בטוח!). וביותר כשאלוהים זה עדיין משפיע מסובו עלינו.

לנו, כעם ה', העם אשר אלוהים לקח לעצמו, והעם אשר ידע גם את ברכתו וגם את נחת-נורוץ מאות רבות של שנים, חובה עצומה מאד, והנה אנתנו מתכששים לה, מפנים לה עורף, ורודפים אחרי אלילינו המודרניים. אלוהים קיים. והוא עדיין קורא לנו לדעת אותו ולעבוד אותו. ואין גם טוב מזה. אלו הם החיים!

ת.ד. רמת-גן 2234 רמת-גן
מכתבים ייעוץ
רובעל

השתמשתי בזכותי כעורך ראשי, וביקשתי להעמיד לרשותי הפעם את המדור הזה, כדי להגיב על עניין הנראה לי חמור. מזה כמה שנים מופיעה, מעת לעת, מהדורה ערבית של העולם הזה, הקרויה האדא אל-עאלם.

גליון הזכרון שו, "האדא אל עאלם"

כשהחלטנו על כך, היה מנוי וגמור עימנו שהיא תשקף את מני מתה של המהדורה העברית, עם השינויים המתחייבים מהבול ציבור הקוראים ותחומי ההתעניינות. דבר אחד היה ברור וקבוע: לי עולם לא נהגה, כמו גורמים מסויי מים אחרים, המדברים בשפה אחת ליהודים ובשפה אחרת לערבים. ב- משך כל השנים הקפדנו להיבא בשפה אחת לישראל, לעולם העי- רבי ולעולם כולו, מבלי לסטות מימנה ושמהלה. הדבר עלה לנו לא פעם באובדן פופולריות, אצל יהודים או ערבים, אך לגבינו היה זה צו של מוסר ושל אמינות.

★ התחייבות שהופרה

על רקע זה פיטרנו, בשעתו, את המערכת השלמה של הא- דא אל עאלם, בראשות המשורר הדרוזי סאמיח אל-קאסם, כאשר נז- כחנו לדעת שהוא נותן לעיתון אופי של רק"ח. תחת זאת העברנו את העריכה הסכנית, זמנית, לנעים גלעדי, המוציא את המהדורה בקבלנות, על חשבוננו, כעסק נפרד. כאשר נעשה סידור זה, נחתם זכרון-דברים הקובע שלא תפורסם במהדורה הערבית אף מילה אחת שלא אושרה עלידי שלום כהן. והנה פורסם השבוע גליון, שלא אושר עלידי איש, שאיש לא ידע על קיומו, ושאיש לא עבר מראש על תוכנו, שלום כהן לא ראה אותו כלל. צורתו ותוכנו של גליון זה מחייבים אותנו להסתייג ממנו בצורה החרפה ביותר.

★ "תאו ועולם, איש שלום"

זהו גליון המתיימר להיות "גליון זכרון". הוא מוקדש כולו לאישיותו של גמאל עבד-אל-נאצר, עם המישים תמונות מתולדות חייו. החלק הכתוב כולל מאמר של נעים גלעדי, מאמר של אנוואר אל-סאדאת, שיר של פאדואה טוקאן, המשוררת הקיצונית משכס, וחומר דומה. אין בו אף מילה אחת ממאמרי-ההערכה שפורסמו בעולם הזה, שבהם ניסינו להעריך את אישיותו של הנשיא המנוח בצורה מאוזנת, עם כל הטוב והרע שבו. התנגדנו תמיד לתעמולה שתיארה את עבד-אל-נאצר כמיפלצת צמאה לדם, אבל ידענו את שגיאותיו של האיש, את אחריותו המכרעת לפרוץ מלחמת- ששת-הימים.

במאמרי, שפורסם בעולם הזה (1727) למחרת מותו, אמרתי: "הוא לא היה סופר-מן, לא שטן, לא גיבור כלי-כוח. הוא רק אחרי מיקסס-השווא של נצחונות קלים, התלויים על בלימה. הוא העדיף את ההישג המבריק, חסר-התועלת, על העמל הממשי, האפור, המוליד את הישגי המחיר... כשלונותיו של עבד-אל-נאצר היו גזירת אופיה, חולשותיו, חולשת תורתו וחולשת חסידיו..."

ברוח דומה כתב שלום כהן באותו גליון. אין ספק כי בסוף ימיו הגיע עבד-אל-נאצר למסקנה שהוא זקוק להסדר- שלום, אם כי אין לשכוח שבאותה שעה גם הזינו את הטילים וחילבל באופן חמור ביוזמת-השלום שלו עצמו.

מכאן יש בחדאי מרחק רב לדבריו של גלעדי באותו גליון מיוחד של האדא אל עאלם: "הכרנו את גמאל מאז ומעולם כאיש שלום, אשר ניסה להגיע לידי הסדר בדרכי שלום לכל הבעיות השנויות במחלוקת ללא שפיכת דמים".

★ תאוה על הקיר

המרגיז ביותר באותו גליון הוא מרכזו. יש שם תמונת-ענק של עבד- אל-נאצר, שנועדה בלי ספק להיתלש ולהיתלות על הקירות. מתחת לתמונה הירוואית זו מופיעות המילים: "הגיבור הנצחי בכל לב". אומרים לי שכרגע יש ביקוש עצום לתמונות של עבד-אל-נאצר, וכי בנצרת אפשר למכור תמונה כזאת במחיר 20 ואף 30 ל"י. אולם אין זה תפקידנו לספק תמונות לפולחן-אישיות עקר. הדבר המתפיר בגליון זה הוא שיש בו התעלמות גמורה מעמדת העולם הזה, והתחננות חסרת-ביקורת למה שהקורא הערבי היה רוצה, אולי, לשמוע. לכך אין להסכים.

אין אנתנו מתחנפים לשוביניזם היהודי, על כל גילוייו. אין אנתנו צריכים להתחנף לשוביניזם הערבי, על כל גילוייו. עלינו להצביע על דרכנו, דרך-ה- מובילה לשלום היכול להתקבל על לב שני העמים, תוך ויתור על שינאות ואמונות טפלות של אתמול. זוהי משמעות הסיסמה: "בלי מורא, בלי משוא-פנים". בשתי השפות.

לוי אשכול

ה"צגים בלעדית את:-

עליזה עזיקרי
מאנגליה

דייב קארול
מאנגליה

הסינג סינג
בסיבוב הופעות
קצר בישראל

להזמנת הופעות
בירור אולימפיה
446191-2-3-0

אי נ ט י מ י

ויברטור רב עוצמה לעיסוי מהנה משוגר
גלים מרטיטים ומשחרר את-ה-
מתיחויות של הגוף. להחלקה,
לחיכוך, לגירוי, מעניק תחושת
פורקן מלאה.

★

לכבוד "מטמה" — שווק ישיר — ישראל ת.ד. 6472 ת"א
נא לשלוח לי באריזה אטומה ויברטור. ר.ב. 29.60 ל"י
ו-2.40 ל"י דמי אריזה ומשלוח בצ'ק או בהמחאות דואר.

שם

העולם הזה, שבועון החדשות הישראלי •
המערכת והמינהלה: תל-אביב, רחוב קרליבך 12, טלמון 260134,
תארוואר 136 • מען מברקי: עולמפרס • בית-דפוס משה שהם
בע"מ, תל-אביב, רח' סין 6 • ג'ומות: צינקוגרפיה כספי בע"מ •
העורך הראשי: אורי אבנרי • המוציא-לאור: העולם הזה בע"מ.